

В. В. МИКИТЕНКО, д-р екон. наук, проф.

Н. П. ОГОРОДНИК, канд. екон. наук

ГІБРИДНИЙ СЦЕНАРІЙ ПОВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІЙНО-ПРОСТОРОВА АРХІТЕКТОНІКА ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Резюме. Сформовано теоретико-методологічну та прикладну модель інституційно-просторової архітектури гібридного сценарію повоєнної реконструкції України, у межах якої визначено взаємозв'язок природно-ресурсних активів, людського потенціалу та інституційної спроможності; наведено системні характеристики інституційного середовища; розроблено інституційний навігатор, дорожню карту й типову модель інституційної архітектури для макрорегіональних зон; забезпечено перехід від фрагментарних інституційних рішень до керованої, резистентної та просторово-ресурсно-вбудованої моделі відновлення, зорієнтованої на підвищення результативності державної політики, зниження інституційних ризиків і забезпечення довгострокової стійкості. Побудовано матрицю ризиків, перешкод і загроз упровадження інституційної архітектури гібридного сценарію, яка розглядає ризики як взаємопов'язане гібридне поле інституційних, когнітивних, просторових і безпекових детермінант; інтегрує ризик-орієнтоване мислення в навігатор, дорожню карту та типову модель кожної макрорегіональної зони, забезпечуючи підвищення інституційної резистентності, адаптивності та результативності. Описано інституційно-просторову структуру господарської системи України як багаторівневу функціонально диференційовану й просторово адаптовану систему інститутів, що інтегрує національний, макрорегіональний і локальний рівні управління шляхом розмежування стратегічних, регуляторних, координаційних і сервісних функцій.

Ключові слова: інституційна архітектура, гібридний сценарій, інституційний навігатор, дорожня карта, типова модель макрорегіональної зони, матриця ризиків, перешкод і загроз.

ВСТУП

В умовах повномасштабної війни та поглиблення полікризових процесів проблема повоєнної реконструкції України виходить за межі традиційних моделей відновлення інфраструктури й соціально-економічної стабілізації та потребує формування нової інституційно-просторової архітектури розвитку. Руйнування виробничих систем, критичної інфраструктури, порушення міжрегіональних зв'язків, демографічно-трудова атрофія (ДТА) територій, посилення безпекових ризиків і структурних диспропорцій — ці аспекти актуалізують необхідність переходу до гібридного сценарію повоєнної реконструкції, що поєднує механізми державного управління, ринкової координації, міжрегіональної взаємодії та просторово-ресурсної адаптації господарських систем [1]. У цих умовах інституційне середовище, окрім регуляторної функції, набуває ознак системотвірного чинника *просторового розвитку* (ПР), що визначає здатність територіальних утворень до відновлення, адаптації й резистентності. Адже саме інституційна архітектура забезпечує узгодження стратегічних пріоритетів,

координацію управлінських рішень, інтеграцію *природно-ресурсних активів* (ПРА), людського потенціалу та інноваційно-технологічних механізмів у систему просторового розвитку. Крім того, прикладний інструментарій реалізації гібридного сценарію дасть змогу перейти від фрагментарних відновлювальних рішень до системної моделі інституціоналізації. Зазначене передбачає розроблення інституційного навігатора, дорожньої карти із замкненим циклом реалізації, системи індикативного моніторингу та типової моделі інституційної архітектури *макрорегіональних зон* (МРЗ) [1], що здатні забезпечити адаптивність, керованість і результативність просторового розвитку.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Попри детальні дослідження сучасної регіональної політики [2–5], просторового розвитку, сталого господарювання та повоєнного відновлення [6–8], у науковому дискурсі не запропоновано цілісної методології формування інституційно-просторової архітектури *гібридного сценарію повоєнної реконструкції України* (ГСПРУ). Наявні концепти зорієнтовані на

окремі аспекти регіонального відновлення та секторальні механізми державного регулювання, що не дає змоги забезпечити інтеграцію просторових, ресурсних, безпекових, когнітивних та інституційних контурів у межах єдиної моделі управління. Недостатньо розробленими залишаються питання формалізації інституційно-просторової структури *господарської системи України* (ГСУ); визначення характеристик інституційної спроможності; побудови замкненого циклу інституціоналізації реконструкції; розроблення механізмів координації між національним, МРЗ і локальним рівнями управління; створення системи рамкового моніторингу реалізації ГСПРУ. Отже, відсутність цілісної інституційної моделі ПР посилює ризики фрагментації управлінських рішень, виникнення “інституційних порожнин”, неузгодженого використання ПРА та поглиблення міжрегіональних асиметрій. У цьому контексті постає необхідність розроблення концептуально-аналітичної та прикладної моделі інституційно-просторової архітекτονіки ГСПРУ, що здатна забезпечити довгострокову резистентність, адаптивність і просторову збалансованість ГСУ.

Мета статті полягає у формуванні концептуально-аналітичної та прикладної моделі інституційно-просторової архітекτονіки гібридного сценарію повоєнної реконструкції України, орієнтованої на забезпечення резистентності, адаптивності та просторово-ресурсної збалансованості господарської системи держави шляхом розроблення багаторівневого інституційного інструментарію реалізації, координації та моніторингу процесів повоєнного відновлення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

З огляду на складність повоєнної реконструкції України, інституційно-просторова структура ГСУ з сукупності формальних управлінських інститутів трансформується в багаторівневу архітекτονіку взаємодії стратегічних, регуляторних, координаційних і сервісних механізмів, що інтегровані в просторову організацію держави. Через інституційне середовище забезпечується узгодження цілей повоєнного просторового розвитку, концентрація ресурсів, координація відновлювальних процесів й адаптація управлінських рішень до специфіки територіальних утворень. За таких умов ГСПРУ визначає не уніфіковану модель державного регулювання, а поліцентричну систему інституційної взаємодії, де національний, МРЗ і локальний рівні управління виконують взаємодоповнювальні функції, формуючи цілісний контур просторового розвитку. Відтак інституційно-просторова архітектоніка має розглядатися не

лише як організаційна конструкція, а і як ключовий чинник забезпечення резистентності, адаптивності та довгострокової стійкості ГСУ в умовах полікризи.

Для системного розкриття особливостей функціонування інституційного середовища виокремлено ключові рівні просторового управління та функціональні типи інститутів, які забезпечують реалізацію відновлювальних процесів. Таке ранжування дає змогу формалізувати розподіл ролей і відповідальності між суб'єктами управління, визначити характер їхньої координаційної взаємодії, а також оцінити ступінь просторово-ресурсної інкорпорації інституційних механізмів у систему просторового розвитку. У **табл. 1** запропоновано аналітичний інструмент систематизації інституційно-просторової структури ГСУ, що дає змогу відобразити багаторівневу організацію інституційного середовища, розкрити функціональну диференціацію інститутів, а також визначити їхню роль у забезпеченні цілісності, керованості й результативності ГСПРУ.

Нами розглянуто інституційно-просторову структуру як інтегровану систему стратегічного, регуляторного, координаційного та сервісного забезпечення повоєнного просторового розвитку, орієнтовану на подолання інституційних розривів, зниження міжрегіональних асиметрій і раціональне використання ПРА з метою підвищення якості життя. Це створює методологічне підґрунтя для аналізу узгодженості управлінських рішень і здатності територіальних ГСУ до резистентно-адаптивного розвитку. Інституційно-просторова структура демонструє, що ГСПРУ має не уніфікований, а багаторівневий, функціонально диференційований формат організації ГСУ.

Кожен рівень інституційного середовища виконує специфічну роль, водночас взаємодіючи з іншими рівнями.

Архітектура відтворює стратегічну єдність макrorівня з просторовою гнучкістю територіальних утворень, що дає змогу зменшити інституційні розриви та посилити резистентність ГСУ в умовах полікризи.

У процесі аналізу інституційно-просторової структури ГСУ акцентовано на системних характеристиках інституційного середовища, які визначають його стійкість і прикладну результативність. Окрім того, не лише ідентифіковано наявні інститути (чи їхню ієрархічну організацію), а й визначено особливості їхньої взаємодії та просторової інтеграції. Визначено три головні елементи (координаційну щільність і когнітивну сумісність, інституційну резистентність і просторово-ресурсну інкорпоративність (вбудо-

ваність)), адже саме вони формують стійкість, поліфункціональний розвиток та інституційну спроможність ГСПРУ [6–8] і визначають можливість її практичної реалізації (табл. 2).

Тривимірний аналіз засвідчує, що інституційна спроможність ГСПРУ формується не окремими елементами інституційного середовища, а їх системним поєднанням. Так, координація

Таблиця 1

Інституційно-просторова структура господарської системи України в умовах ГСПРУ

Рівень інституційного середовища	Типи інститутів	Функції у гібридному сценарії
I. Національний	Стратегічні	Формування цілей відновлення; визначення пріоритетів ПР; інтеграція безпекових, соціо-еколого-економічних стратегій
	Регуляторні	Нормативно-правове забезпечення; стандарти використання ПРА; регулювання інвестиційних і відновлювальних процесів
	Координаційні	Узгодження дій між центральними органами влади, регіонами та партнерами; синхронізація програм відновлення
	Сервісні	Фінансове, інформаційне й експертне забезпечення процесів реконструкції; адміністрування державних програм
II. Макро-регіональний (МРЗ)	Стратегічні	Адаптація національних стратегій до специфіки МРЗ; формування МРЗ-сценаріїв
	Регуляторні	Інструменти регіональної політики; координація землекористування, інфраструктури, екологічних обмежень
	Координаційні	Узгодження дій між регіонами в межах МРЗ; міжсекторна взаємодія
	Сервісні	Підтримка регіональних проєктів; інституційний супровід інвестицій
III. Локальний (громади, територіальні утворення)	Стратегічні	Формування локальних стратегій відновлення; визначення пріоритетів громад
	Регуляторні	Місцеві правила землекористування, управління ПРА, забудови
	Координаційні	Взаємодія з регіональними та національними інститутами; участь громадськості
	Сервісні	Послуги населенню й бізнесу; локальні відновлювальні проєкти

Джерело: визначено, сформульовано, згруповано та систематизовано авторами.

Таблиця 2

Системні характеристики інституційно-просторової структури ГСУ в межах ГСПРУ

Системний елемент	Змістова характеристика	Прояви та механізми реалізації
I. Координаційна щільність і когнітивна сумісність	Характеризує ступінь узгодженості інституційних рішень, здатність суб'єктів управління до спільного бачення цілей, інтерпретації ризиків і колективної дії в умовах невизначеності	Узгодженість стратегічних і тактичних рішень між рівнями управління; розвинені горизонтальні та вертикальні інформаційні канали; спільні аналітичні платформи та механізми зворотного зв'язку; здатність до міжсекторної та міжрегіональної координації
II. Інституційна резистентність	Відображає здатність інституційного середовища протидіяти зовнішнім загрозам і внутрішнім ризикам, адаптуватися до шоків і зберігати функціональність у кризових умовах	Спроможність до опору безпековим, економічним та соціальним ризикам; адаптація інституційних механізмів до змін середовища; збереження базових управлінських і сервісних функцій; здатність до відновлення після кризових шоків
III. Просторово-ресурсна вбудованість	Характеризує ступінь інтегрованості інститутів у просторову та ресурсну специфіку території, відповідність інституційних рішень реальним умовам використання ПРА	Функціональний зв'язок інститутів із ПРА; територіальна релевантність управлінських рішень; узгодження просторового планування з ресурсними обмеженнями; запобігання виникненню "інституційних порожнин"

Джерело: сформульовано, обґрунтовано та систематизовано авторами.

та когнітивна сумісність сприяють узгодженості управлінських рішень, синхронізації дій між рівнями влади та секторами економіки, а також колективним діям суб'єктів управління в умовах невизначеності. Інституційна резистентність забезпечує стійкість системи до зовнішніх загроз і внутрішніх ризиків, збереження ключових функцій ГСУ та здатність до адаптації й відновлення після шоків. Просторово-ресурсна вбудованість інтегрує інституційні механізми з реальними умовами територіального ПР, пов'язує управлінські рішення з ПРА та запобігає виникненню "інституційних порожнин", де відновлювальні процеси втрачають ефективність. Саме взаємодія цих трьох складників формує цілісну інституційну архітектуру, здатну перетворювати ГСПРУ з концептуальної моделі на практично реалізований механізм просторового відновлення, поєднуючи адаптивність, стійкість і територіальну релевантність у просторовому розвитку.

Наведені дані (**табл. 1, 2**) формують прикладне підґрунтя для розроблення *інституційного навігатора повоєнного просторового відновлення*, що виконує функцію орієнтації суб'єктів управління в багаторівневому інституційно-просторовому середовищі (**табл. 3**).

Вони дають змогу перетворити *інституційний навігатор* з описового інструмента на практичний механізм підтримки управлінських рішень, спрямованих на зниження фрагментарності просторової політики, запобігання інституційним розривам і підвищення результативності. Систематизація інституційно-просторових рівнів, функцій і системних характеристик забезпечує методологічну основу для дорожньої карти повоєнного відновлення з вбудованою системою моніторингу (**табл. 4**) та типової моделі інституційної архітекtonіки для семи МРЗ [1] України (**табл. 5**). Типова модель не уніфікує ПР, а забезпечує адаптацію ГСПРУ до специфіки МРЗ, поєднуючи загальнонаціональні принципи з територіально релевантними інструментами, та інтегрує багаторівневі інституційні вузли, функціональні ролі, координаційні зв'язки, ресурсно-просторову вбудованість і контури ризик-управління, що дає змогу ідентифікувати інституційне середовище МРЗ як керовану систему.

Формування інституційної архітекtonіки ГСПРУ вимагає не лінійної, а циклічної логіки управління, здатної забезпечити коригування рішень відповідно до змін зовнішнього середовища, просторових диспропорцій і динаміки ресурсного потенціалу. Саме тому формалізовано дорожню карту в замкненому форматі, що поєднує етапи інституціоналізації з систе-

мою індикативного моніторингу. Це дає змогу не лише фіксувати результати, а й посилювати вимоги до наступного етапу, забезпечуючи зворотний зв'язок між інституційними рішеннями, просторовими трансформаціями та рівнем резистентності ГСУ. Це дає змогу мінімізувати ризики інституційної інерції та створити умови для адаптивного, керованого й результативного відновлення. Запропоновані для діагностики індекси (**табл. 4**), не претендуючи на роль завершених статистичних індикаторів, виконують функцію інструментів рамкового адаптивно-індикативного моніторингу, що забезпечують взаємодію між принципами інституційної архітекtonіки, практикою управління та ефективністю просторового розвитку.

Варто підкреслити, що запровадження інституційної архітекtonіки ГСПРУ неминує відбуватиметься в умовах підвищеної невизначеності, багаторівневих обмежень і взаємопов'язаних загроз. Тож виявлення й аналітичне осмислення ризиків і перешкод є важливим складником розбудови дієздатної моделі. Водночас їхня систематизація (**табл. 6**) відображає багатовимірний характер цих ризиків і перешкод, охоплюючи інституційно-управлінські, когнітивно-поведінкові, соціально-демографічні, просторово-ресурсні, фінансово-економічні та безпекові ризики, які здатні істотно впливати на ефективність навігатора, дорожньої карти та типової моделі.

Сукупність ризиків (10 груп) не є ізольованою, оскільки вона формує єдине гібридне поле, де інституційні, когнітивні, корупційні та просторові загрози здатні відтворювати полікризову динаміку навіть після завершення активної фази війни в Україні. Тому інституційна архітекtonіка ГСПРУ, доповнена навігатором, дорожньою картою та типовою моделлю, стає не лише інструментом реагування, а й сталою системою запобігання повторній деградації, на відміну від класичних моделей післякризового управління. Пропонована модель інституційної архітекtonіки доводить, що просторове відновлення є неможливим без системного поєднання стратегічних, регуляторних, ресурсних, когнітивних і мережевих інституційних вузлів, інтегрованих в єдиний замкнений управлінський контур. Натомість взаємодія координаційної цільності, інституційної резистентності та просторово-ресурсної вбудованості генерує інституційну спроможність кожної МРЗ до опору шокам і збереження функціональності.

ВИСНОВКИ

Нами запропоновано комплекс прикладних інструментів, зокрема інституційний навігатор

Інституційний навігатор повоєнного просторового відновлення України (алгоритм дії)

Принцип інституційної архітектури	Політичний фокус (що забезпечується)	Інституційні інструменти	Базові етапи реалізації (Дорожня карта)
1. Структурно-функціональної цілісності	Узгодженість просторового й економічного ПР	Єдина система стратегічних документів; міжвідомчі координаційні платформи	I–II
2. Поліцентричності та макрорегіональної диференціації	Збалансований розвиток МРЗ	МРЗ-стратегії; міжрегіональні угоди	II–III
3. Когнітивно-інформаційної інтегрованості	Прозорість і спільне бачення цілей	Єдині інформаційні платформи; аналітичні хаби	I–IV
4. Резистентності та адаптивності	Стійкість до шоків	Механізми антикризового управління; резервні фонди	II–IV
5. Ресурсно-просторового балансування	Раціональне використання ПРА	Просторове планування з урахуванням ресурсних обмежень	II–III
6. Безпекової орієнтованості	Захист критичної інфраструктури	Безпекові аудити; сценарне планування ризиків	I–IV
7. Інноваційно-технологічної відкритості	Технологічна модернізація	Платформи трансферу технологій; індустриальні парки	II–IV
8. Екосистемності та мережевої взаємодії	Міжсекторна синергія	Публічно-приватні партнерства (ППП); кластерні моделі	II–IV
9. Інклюзивності та соціальної згуртованості	Залучення громад	Партиципативні механізми; громадські ради	I–IV
10. Нормативної узгодженості	Єдність правил	Гармонізація законодавства; регуляторні “пісочниці”	I–II
11. Відповідальності та результативності	Орієнтація на результат	Критеріальні показники для інституцій; публічна звітність	II–IV
12. Стратегічної послідовності та гнучкості	Керована адаптація стратегій	Періодичний перегляд стратегій; сценарні корекції	II–IV
13. Синергії державних, ринкових і громадських механізмів	Комплексна мобілізація ресурсів	Коаліційні платформи; змішані фінансові інструменти	II–IV
14. Когнітивної спроможності інституцій	Здатність до навчання й прогнозування	Програми підвищення компетенцій; прогнозні центри	I–IV
15. Міжрегіональної координації	Єдність просторового розвитку	Координаційні ради МРЗ; спільні проекти	II–III

Примітка: базові етапи інституціоналізації за Дорожньою картою I–IV; V — це замикаючий контур (метаконтур), що перезапускає цикл із підвищенням вимог до результативності.

Джерело: визначено, сформульовано та систематизовано авторами.

повоєнного просторового відновлення, замкнену дорожню карту інституціоналізації гібридного сценарію та типову модель інституційної архітектури МРЗ, що забезпечують перехід від концептуально-методологічного осмислення просторового розвитку до реалізації системи управління повоєнною реконструкцією. Це дає змогу структурувати інституційне середовище як керовану, адаптивну та резистентну екосистему, де домінянти гібридного сценарію трансформуються в послідовні управлінські дії,

просторово диференційовані рішення та чіткі результати.

Запропонована інституційно-просторова архітектура та прикладний інструментарій гібридного сценарію забезпечують перехід від фрагментарних відновлювальних рішень до керованої системи просторового розвитку, що зорієнтована на узгоджене використання природно-ресурсних активів, відновлення людського потенціалу та мінімізацію інституційних розривів. Реалізація гібридного сценарію

Таблиця 4

Дорожня карта інституціоналізації ГСПРУ з вбудованою системою моніторингу

Етап циклу (кільцева логіка)	Зміст інституційних дій	Ключові інститути та суб'єкти	Політики, що активуються	Інструменти реалізації	Індикатори / індекси моніторингу	Контур оцінювання
I. Підготовчий (ініціалізація)	Інституційна діагностика; виявлення "порожнин"; оцінювання просторово-ресурсного та людського потенціалу	КМУ, Міністерство громад і територій, МЕРТ, ОВА, аналітичні центри	Політика людського розвитку; політика резистентності	Інституційний аудит; PR і скринінг; стратегічні консультації	IHC — індекс інституційно-людського капіталу; IR — індекс інституційної резистентності	Національний / макро-регіональний
II. Проектний (архітектурний)	Проектування інституційної архітектоніки; узгодження принципів, політик, інструментів	Профільні міністерства, МРЗ-платформи, експертні ради	Просторове планування; інноваційна політика	Дорожні карти; регіональні інституційні дизайни; нормативні пакети	ICD — індекс координаційної щільності; CCI — індекс когнітивної сумісності	Макро-регіональний
III. Впровадження	Запуск інституційних механізмів; координація акторів; інтеграція ПРА	ОВА, громади, державні агентства, бізнес, громадський сектор	Політика раціоналізації ПРА; індустріальна політика	Контракти розвитку; державно-приватні механізми; проектні офіси	PRI — індекс просторово-ресурсної інтегрованості; EF — індекс функціональної ефективності	Локальний / мікрорегіональний
IV. Масштабування	Поширення успішних рішень; міжрегіональна координація; адаптація	Національний координаційний центр, МРЗ, міжнародні партнери	Політика резистентності; політика згуртованості	Типові інституційні моделі; міжрегіональні угоди	RSI — індекс просторової стійкості; SDI — індекс дифузії інновацій	Макро-регіональний / національний
V. Оцінка та корекція (замикаючий контур)	Моніторинг; корекція архітектоніки; оновлення політик	Уряд, РНБО, аналітичні платформи	Усі ключові політики	Системи моніторингу; стратегічний перегляд	GIR — інтегральний індекс гібридної резистентності	Національний

Примітка: дефініції індексів виконано з урахуванням попередніх напрацювань [1; 9; 10].
Джерело: визначено, деталізовано та систематизовано авторами.

Таблиця 5

Типова модель інституційної архітектури МРЗ України (адаптивна рамка)

Рівень просторового управління	Інституційна роль	Ключові інститути	Зв'язки та канали координації	Адаптація під специфіку МРЗ
1. Стратегічний МРЗ-центр (політичний "якір" певної МРЗ)	Визначає стратегічні пріоритети відновлення, узгоджує просторові цілі з політиками та ресурсними обмеженнями	МРЗ координаційна рада, ОВА / РВА, представники громад, бізнес-асоціації, університети	Вертикальна координація з КМУ / міністерствами; горизонтальна — між областями МРЗ; публічні консультації	Для зон високих ризиків — посилення безреєстрового мандату; для модернізаційних — акцент на інноваційно-індустріальних пріоритетах; для транзитних — логістично-координаційний мандат
2. Проектний офіс МРЗ (оператор реалізації)	Перетворює стратегію на проекти; забезпечує календар реалізації та контроль виконання	МРЗ-оператор; агенції регіонального відновлення; проектні команди громад	Канали управління портфелем; узгодження з донорами; інтеграція з цифровими панелями моніторингу	Для депресивних і декомпресійних зон — пріоритизація швидких проектів базової функціональності; для зон "економічного збудження" — масштабні інвестиційні програми
3. Регуляторно-нормативний вузол (правила гри для певної МРЗ)	Узгоджує регуляторні рішення, забезпечує правові умови для проектів і ППП	Департаменти ОВА; Міністерство громад та територій, Міністерство економіки через координацію; регуляторні пісочниці	Нормативні пакети; погоджувальні процедури; єдині стандарти реалізації	Для зон відбудови — спрощені процедури; для зон ПРА — екологічно-ресурсні стандарти; для індустріальних — спеціальні режими інновацій / індустрії
4. Фінансово-інвестиційний вузол (ресурсний "двигун" певної МРЗ)	Формує фінансову архітектуру: бюджетні, донорські, приватні, змішані інструменти	МРЗ-фонд Фінансування; банки розвитку; донори; інвестиційні фонди; ППП	Контури фінансування проектів; інвестиційні угоди; механізми блендингу	Для транзитних зон — логістика / інфраструктура; для ПРА — капіталізація ресурсів; для індустріальних — технопарки / модернізація
5. Ресурсно-просторовий вузол (ПРА, земельні ресурси, екологія)	Забезпечує просторово-ресурсну вбудованість: інвентаризацію ПРА, зонування, баланс використання	Земельний екологічний служби; водні / лісові агенції; кадастрові системи; наукові інститути	GIS-платформи; кадастри; екологічні обмеження; просторові плани	Для агро-МРЗ — водно-грунтовий баланс; для прифронтових — рекультивация/розмінування; для індустріальних — екологічна модернізація
6. Інфраструктурно-логістичний вузол (каркас мобільності МРЗ)	Відновлює транспортну, енергетичну, цифрову інфраструктуру (основу просторової інтеграції)	Укравтодор, залізниця, енергооператори; громадські; приватні оператори	Мережеві зв'язки між громадами; інтеграція з національною інфраструктурою; контроль стандартів	Для транзитних — пріоритет коридорів; для декомпресійних — безпечні маршрути/евакуаційна логістика; для модернізаційних — смарт-інфраструктура

Закінчення таблиця 5

Рівень просторового управління	Інституційна роль	Ключові інститути	Зв'язки та канали координації	Адаптація під специфіку МРЗ
7. Соціально-гуманітарний вузол (людський потенціал)	Відновлення якості життя, людського капіталу, ринку праці, соціальної згуртованості	Департаменти соціального захисту, освіти та охорони здоров'я; служби зайнятості; університети	Програми реінтеграції; перекваліфікації; повернення мігрантів; медичні маршрути	Для МРЗ із критичною ДТА [11] — посилені пакети повернення / реабілітації; для інноваційних — розвиток навички в екосистемі
8. Когнітивно-аналітичний вузол (знання, дані, прогноз)	Забезпечує когнітивну сумісність, аналітику, сценарії, індикативний моніторинг	МРЗ-аналітичний хаб; НАН України / університети; статистика; цифрові платформи	Панелі моніторингу; сценарні сесії; регулярні звіти; відкриті дані	Для всіх МРЗ — єдиний каркас індикаторів; для ризикових — постійний моніторинг; для інноваційних — технологічний прогноз
9. Координаційно-мережевий вузол (коаліції та партнерства)	Формує мережеву взаємодію: держава — ринок — громади; запобігає «інституційним порожнинам»	Коаліційні платформи; кластери; громадські ради; бізнес-об'єднання	Контракти PR; меморандуми; міжмуніципальна кооперація	Для МРЗ із високою міграцією — механізми реінтеграції; для ПРА-орієнтованих — ресурсні консорціуми; для індустріальних — виробничі кластери
10. Контур безпеки і ризик-управління (захисний каркас)	Управління ризиками, захист критичної інфраструктури, стійкість до шоків	РНБО, ДСНС, силові структури (координаційні); ОВА; оператори інфраструктури	Ризик-реєстри; безпекові аудити; протоколи стійкості	Для прифронтових — домінування безпекового контуру; для тилових — превентивне управління ризиками; для транзитних — захист коридорів
11. Контур зворотного зв'язку і корекції (замикання циклу)	Оцінює результативність, коригує рішення та перезапускає цикл	МРЗ-рада, аналітичні хаби та регіональні оператори	Публічні звіти; ревізія портфеля; коригування стратегій	Єдині правила аудиту та оцінки для всіх МРЗ і гнучкі сценарні корекції залежно від профілю МРЗ

Джерело: обґрунтовано, сформульовано та систематизовано авторами з урахуванням [1; 9–11].

Ризики, перешкоди та загрози впровадженню інституційної архітектури ГСПРУ

Група ризиків	Змістовна характеристика	Прояв у повоєнному періоді	Вплив на інституційну архітектуру
1. Інституційно-управлінські	Фрагментованість повноважень, дублювання функцій, слабка міжрівнева координація	Несинхронність рішень на національному – МРЗ – локальному рівнях	Розрив інституційного “мегакаркаса”, втрата керованості
2. Інституційно-корупційні (криміногенні)	Корупція в оборонних, інфраструктурних і відновлювальних проєктах	Нецільове використання ресурсів, підрив довіри	Деградація інституційної резистентності, блокування масштабування.
3. Когнітивно-поведінкові	Синдром набутої безпорадності (набута безпорадність, апатія, недовіра)	Низька участь громад, слабка ініціативність	Руйнування когнітивно-інформаційної сумісності інституцій
4. Соціально-демографічні	Депопуляція, трудова міграція, старіння населення	Дефіцит людського потенціалу	Обмеження інституційної спроможності територій
5. Економіко-структурні	Воєнна монофункціоналізація, деіндустріалізація	Залежність МРЗ від однієї – двох функцій	Порушення поліцентричної логіки ПР
6. Просторово-ресурсні	Руйнування ПРА, мінування територій, екологічні збитки	Втрата територіальної релевантності інститутів	Формування “інституційних порожнин”
7. Безпеківі (воєнні)	Загроза повторних атак, нестабільність фронту	Неможливість довгострокового планування	Зрив циклів Дорожньої карти
8. Фінансово-фіскальні	Обмеженість бюджету, залежність від донорів	Проектна фрагментація	Нестійкість інституціоналізації
9. Інформаційно-комунікаційні	Інформаційні розриви, дезінформація	Втрата узгодженості дій	Зниження координаційної щільності
10. Зовнішньо-політичні	Геополітична турбулентність, зміна донорських пріоритетів	Нестабільність зовнішньої підтримки	Зрив процесів масштабування моделей

Джерело: сформульовано та систематизовано авторами з урахуванням розробок [9–14].

ґрунтується на замкненому циклі управління, що поєднує доміанти інституційної архітектури, функціональні ролі макрорегіональних зон, інструменти інституційного навігатора, індикативний моніторинг і механізми корекції політик просторового відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Микитенко В. В. Механізми повоєнного відновлення макрорегіональних зон України: архітектура гібридного сценарію // Глобальні трансформації розвитку суспільства : колективна монографія / В. В. Микитенко. — Харків : СГ НТМ “Новий курс”, 2024. — С. 68–87. DOI: <https://doi.org/10.61718/mon>.
2. Антонюк М. Ю. Державна регіональна політика України: порівняльне дослідження суміжних понять та концептуальних положень її реалізації / М. Ю. Антонюк, Д. Р. Цвук // Економіка та суспільство. — 2025. — № 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-52>.
3. Кононенко В. В. Державна регіональна політика та децентралізація в Україні в умовах дії правового режиму воєнного стану / В. В. Кононенко, І. С. Кушко // Наукові перспективи. — 2025. — № 2 (56). — С. 310–322. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2\(56\)-310-322](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-310-322).
4. Кравець А. Ю. Регіональна політика України: проблеми та перспективи / А. Ю. Кравець, І. В. Астахов // Політичне життя. — 2023. — № 4. — С. 44–51. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.4.6>.
5. Чорний Р. С. Регіональна політика як домінанта повоєнного відновлення України [Електронний ресурс] : монографія / Р. С. Чорний, Н. П. Чорна. — Тернопіль : ФОР Осадца Ю. В., 2025. — 260 с. — Режим доступу: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/e1a18cab-7bf5-4bbd-b420-68c3129391d7>.
6. Інституційна підтримка екологічної стійкості / М. Хвесик, І. Бистряков, Л. Левковська, В. Мандзик // Демографія та соціальна економіка. — 2024. — № 57 (3). — С. 141–158. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.03.141>.
7. Бистряков І. Бізнес-екосистемний концепт забезпечення сталого господарювання [Електронний

- ресурс] / І. Бистряков, Д. Клиновий // Економіка природокористування і сталий розвиток. — 2020. — № 8 (27). — С. 21–27. — Режим доступу: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/items/fdd345fcb0b9-407f-acfe-805e66056517>.
8. Лібанова Е. Післявоєнна Україна: інноваційна організація просторового розвитку / Е. Лібанова, І. Бистряков // Демографія та соціальна економіка. — 2025. — № 60 (2). — С. 32–51. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2025.02.032>.
  9. Mykytenko V. V. Algorithmization of management actions and monitoring tasks: socio-ecological-energy solutions to ensure the stability of national energy systems / V. Mykytenko, M. Chuprina // Economic Bulletin of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”. — 2025. — No. 32. — P. 80–88. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.32.2025.328544>.
  10. Микитенко В. В. Забезпечення стійкості економічних систем в умовах ринкової мінливості та нарощення загроз і ризиків / В. Микитенко, П. Рогов, М. Хомик // Social Development and Security. — 2021. — Vol. 11. — No. 4. — С. 39–59. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.4.4>.
  11. Микитенко В. В. Демографічно-трудова атрофія: чинники та особливості розгортання в умовах полікризи / В. Микитенко, Д. Микитенко, Н. Шелудько // Демографія та соціальна економіка. — 2026. — № 1 (63). — С. 26–45. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2026.01.026>.
  12. Калашнікова Т. М. Резилієнтність якості життя населення: роль соціального захисту / Т. М. Калашнікова, Н. М. Шелудько, І. В. Герасименко // Український соціум. — 2025. — № 3 (94). — С. 73–85. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2025.03.073>.
  13. Столяренко О. С. Системні загрози економічній безпеці в епоху глобальної нестабільності / О. С. Столяренко // Цифрова економіка та економічна безпека. — 2025. — № 3 (18). — С. 189–195. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.18-29>.
  14. Оцінювання резилієнтності економічних систем в умовах невизначеності: існуючі підходи та їх практична імплементація / М. О. Кизим, В. Є. Хаустова, О. І. Решетняк, М. В. Попович, Є. В. Юденко // Бізнес Інформ. — 2025. — № 10. — С. 77–90. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-48-65>.
- REFERENCES**
1. Mykytenko, V. V. (2024). Mekhanizmy povoiennoho vidnovlennia makrorehionalnykh zon Ukrainy: arkhitektura hibrydnoho stsensarii [Mechanisms of post-war recovery of macroregional zones of Ukraine: architecture of a hybrid scenario]. *Hlobalni transformatsii rozvytku suspilstva* [Global transformations of social development]. Kharkiv, P. 68–87. DOI: <https://doi.org/10.61718/mon> [in Ukr.].
  2. Antoniuk, M., & Tsvok, D. (2025). Derzhavna rehionalna polityka Ukrainy: porivnialne doslidzhennia sumizhnykh poniat ta kontseptualnykh polozhen yii realizatsii [State regional policy of Ukraine: Comparative study of related concepts and conceptual provisions of its implementation]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and society], 77. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-77-52> [in Ukr.].
  3. Kononenko, V. V., & Kushko, I. S. (2025). Derzhavna rehionalna polityka ta detsentralizatsiia v Ukraini v umovakh dii pravovoho rezhymu voiennoho stanu [State regional policy and decentralization in Ukraine under martial law]. *Naukovi perspektvyv* [Scientific perspectives], 2 (56), 310–322. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2\(56\)-310-322](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-310-322) [in Ukr.].
  4. Kravets, A. Yu., & Astakhov, I. V. (2023). Rehionalna polityka Ukrainy: problemy ta perspektvyv [Regional policy of Ukraine: Problems and prospects]. *Politychne zhyttia* [Political life], 4, 44–51. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.4.6> [in Ukr.].
  5. Chornyi, R. S., & Chorna, N. P. (2025). Rehionalna polityka yak dominanta povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [Regional policy as a dominant of Ukraine's post-war recovery]. Ternopil, 260 p. Retrieved from: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/e1a18cab7bf5-4bbd-b420-68c3129391d7>. [in Ukr.].
  6. Khvesyk, M. A., Bystriakov, I. K., Levkovska, L. V., & Mandzyk, V. M. (2024). Instytutsiina pidtrymka ekolohichnoi stiikosti [Institutional support for environmental sustainability]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika* [Demography and social economy], 57 (3), 141–158. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2024.03.141> [in Ukr.].
  7. Bystriakov, I. K., & Klynovi, D. V. (2020). Biznes-ekosystemnyi kontsept zabezpechennia staloho hospodariuvannia [Business ecosystem concept of sustainable management support]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i stalyy rozvytok* [Environmental economics and sustainable development], 8 (27), 21–27. Retrieved from: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/items/fdd345fcb0b9-407f-acfe-805e66056517> [in Ukr.].
  8. Libanova, E. M., & Bystriakov, I. K. (2025). Pisliavoienna Ukraina: innovatsiina orhanizatsiia prostorovoho rozvytku [Post-war Ukraine: Innovative organization of spatial development]. *Demohrafiia ta sotsialna Bulletin ekonomika* [Demography and social economy], 60 (2), 32–51. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2025.02.032> [in Ukr.].
  9. Mykytenko, V. V., & Chuprina, M. O. (2025). Algorithmization of management actions and monitoring tasks: Socio-ecological-energy solutions to ensure the stability of national energy systems. *Economic of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”*, 32, 80–88. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.32.2025.328544>.
  10. Mykytenko, V. V., Rohov, P. D., & Khomyk, M. V. (2021). Zabezpechennia stiikosti ekonomichnykh system v umovakh rynkovoii minlyvosti ta naroshchennia zahroz i ryzykiv [Ensuring the resilience of economic systems under market volatility and increasing threats and risks]. *Social Development and Security*, 11 (4), 39–59. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.4.4> [in Ukr.].
  11. Mykytenko, V. V., Mykytenko, D. O., & Sheludko, N. M. (2026). Demohrafichno-tрудова atrofiia: chynnyky ta osoblyvosti rozghortannia v umovakh polikryzy [Demographic-labour atrophy: Factors and features of deployment under polycrisis conditions]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika* [Demography and social economy], 1 (63), 26–45. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2026.01.026> [in Ukr.].
  12. Kalashnikova, T. M., Sheludko, N. M., & Herasymenko, I. V. (2025). Rezyliientnist yakosti zhyttia naselennia: rol sotsialnoho zakhystu [Resilience of population quality of life: The role of social protection]. *Ukrainskyi sotsium* [Ukrainian society], 3 (94), 73–85. DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2025.03.073> [in Ukr.].
  13. Stoliarenko, O. (2025). Systemni zahrozy ekonomichnii bezpetsi v epokhu hlobalnoi nestabilnosti [Systemic threats to economic security in the era of global instability]. *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka* [Digital economy and eco-

conomic security], 3 (18), 189-195. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.18-29> [in Ukr.].

14. Kyzym, M. O., Khaustova, V. Ye., Reshetniak, O. I., Popovych, M. V., & Yudenko, Ye. V. (2025). Otsiniuvannya rezylentnosti ekonomichnykh system v umovakh nevyznachenosti: isnuichi pidkholdy ta

yikh praktychna implementatsiia [Assessment of economic systems resilience under uncertainty: Existing approaches and their practical implementation]. *Biznes Inform* [Biznes Inform], 10, 77-90. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-10-48-65> [in Ukr.].

V. V. MYKYTENKO, D. Sc. in Economics, Professor

N. P. OHORODNYK, PhD in Economics

HYBRID SCENARIO OF UKRAINE'S POST-WAR RECONSTRUCTION: INSTITUTIONAL-SPATIAL ARCHITECTONICS AND IMPLEMENTATION TOOLS

Abstract. A comprehensive theoretical-methodological and applied model of the institutional-spatial architectonics of the hybrid scenario for Ukraine's post-war reconstruction has been developed. Within this framework, the interrelationship between natural-resource assets, human potential, and institutional capacity has been substantiated; a system of principles, systemic characteristics, and risks of the institutional environment has been identified; an institutional navigator, a roadmap, and a typical model of institutional architectonics for macroregional zones have been elaborated. The proposed approach ensures a transition from fragmented institutional decisions to a managed, resilient, and spatially resource-integrated recovery model aimed at increasing the effectiveness of state policy, reducing institutional risks, and ensuring the long-term sustainability of the economic system. A matrix of risks, barriers, and threats related to the implementation of the institutional architectonics of the hybrid post-war reconstruction scenario has been constructed. The matrix considers risks as an interconnected hybrid field of institutional, cognitive, spatial, and security determinants and integrates risk-oriented thinking into the institutional navigator, roadmap, and typical model of institutional architectonics for each macroregional zone, thereby enhancing institutional resilience, adaptability, and the effectiveness of managerial decisions. The institutional-spatial structure of Ukraine's economic system under conditions of post-war reconstruction has been improved as a multi-level, functionally differentiated, and spatially adapted system of institutions. This approach enables the integration of national, macroregional, and local governance levels through the differentiation of strategic, regulatory, coordination, and service functions, ensuring consistency of decisions, reduction of institutional gaps, and enhancement of the effectiveness of spatial recovery.

Keywords: institutional architectonics, hybrid scenario, institutional navigator, roadmap, typical model of a macro-regional zone, matrix of risks, obstacles and threats.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Микитенко Вікторія Володимирівна — д-р екон. наук, проф., голов. н. с. відділу просторового розвитку та якості життя, Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи НАН України, б-р Тараса Шевченка 60, м. Київ, Україна, 01032; +38 (093) 564-22-22; vmikitenko@ukr.net; ORCID: 0000-0002-8212-9777

Огородник Надія Пилипівна — канд. екон. наук, мол. н. с. відділу просторового розвитку та якості життя, Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи НАН України, б-р Тараса Шевченка 60, м. Київ, Україна, 01032; +38 (066) 140-03-88; Nadya_o@ukr.net; ORCID: 0009-0000-0172-6215

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Mykytenko V. V. — D. Sc. in Economics, Professor, Chief Research Scientist, Department of Spatial Development and Quality of Life, Mykhailo Ptukha Institute for Demography and Life Quality Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, 60, Tarasa Shevchenko Boulevard, Kyiv, Ukraine; 01032; +38 (093) 564-22-22; vmikitenko@ukr.net; ORCID: 0000-0002-8212-9777

Ohorodnyk N. P. — PhD in Economics, Junior Research Fellow, Department of Spatial Development and Quality of Life, Mykhailo Ptukha Institute for Demography and Life Quality Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, 60, Tarasa Shevchenko Boulevard, Kyiv, Ukraine; 01032; +38 (066) 140-03-88; Nadya_o@ukr.net; ORCID: 0009-0000-0172-6215

Надійшла до редакції 26.05.2026

Прийнята до друку 12.06.2026

Опубліковано 30.06.2026

